

Reduzumer organist soleert in uitdagende compositie

Een ferme frisse wind uit de orgelpijpen

Carl Visser (27), als organist verbonden aan de PKN-gemeente van Reduzum, rondt zijn masteropleiding af met een wel heel bijzonder werk: een compositie voor orgel, strijkorkest en pauken. Volgende week is zijn eindexamen.

GERBRICH VAN DER MEER

Spannend, vindt hij het. Maar vooral heeft hij er heel veel zin in. „Het is zo'n waanzinnig mooi stuk: Het orgelconcert in g klein van Francis Poulenc, geschreven voor prinses Egmont de Polignac." Op cd had hij het gehoord. „Maar nog nooit in het echt." De compositie voor orgel, strijkorkest en pauken is niet alleen qua instrumentatie een complex werk, ook organisatorisch komt er heel wat bij te kijken om zo'n stuk uitgevoerd te krijgen. Het hield Carl Visser niet tegen.

Al tijdens zijn bacheloropleiding in Groningen begon 'ie er over met zijn hoofddocent Theo Jellema. Of hij de compositie niet kon spelen bij zijn eindexamen als docerend musicus. Daar kon hij nog wel een paar jaartjes mee wachten, vond de Leeuwarder organist. Aldus geschiedde. Zijn vervolgstudie, de masteropleiding, volgde hij in Zwolle aan de Messiaen-academie. Opnieuw met Jellema als hoofddocent. Toen hij vorig jaar met zijn andere hoofdvdokcent Bouvard een programma uitzocht voor zijn eindexamen stond opnieuw het orgelconcert van Poulenc gretig bovenaan het lijstje. „Theo heeft me niet meer tegengehouden", glimlacht Carl Visser.

De student is overigens vol lof over zijn hoofddocent, die hem onder andere onderwijst in psalmharmonisatie en improvisatie. „Theo is een allrounder. Hij is muzikaal heel goed en kan zich heel goed afstemmen op zijn leerlingen. Hij laat me heel vrij, ondersteunt tegelijkertijd de muzikale keuzes die ik maak."

Lelijk instrument

Carl Visser is een geboren en getogen Ossenzijler. „Nee, ik ben niet geboren in zo'n nostalgisch huisje aan de wetering, maar gewoon aan de doorgaande weg in een boerderijtje." Een trouwerij bracht hem als jochie van een jaar of negen op het spoor van het orgel. „Er speelde die avond een bandje op de bruiloft. Er zat ook een toetsenist bij. 'Dat wil ik ook', schoot het door me heen." De toetsenist bleek Henk Braad te zijn, docent orgel en toetsen. Van hem kreeg Visser de eerste jaren les.

Op harmonium, „want die hadden

de kerk. Daar, in de kerk van Ossenzijl, raakte Visser diep onder de indruk van het kerkorgel. „Ik vond het geweldig." Toen wist hij het zeker. Hij zou organist worden.

Zeventien was Visser toen hij organist werd in Oldemarkt. En hij is het nog steeds, samen met zijn vroegere leermeester Henk Braad.

Lijf

In Zwolle kreeg Carl Visser de mogelijkheid les te krijgen van Michel Bouvard in Toulouse, „hoofddocent orgel aan het conservatorium van Parijs."

En zo vloog hij de afgelopen twee jaar regelmatig naar Toulouse, waar hij - verspreid over twee á drie dagen - acht uur les kreeg. Het was heel erg bijzonder. „Het is zo anders dan hier in Nederland." In Toulouse ontdekte hij dat er in Nederland veel mechanischer orgel wordt gespeeld. „Franse organisten hebben vaak jarenlang pianoles gehad. Daardoor wordt het orgelspel ook veel meer vanuit de piano benaderd."

Van Bouvard leerde hij zijn lijf te gebruiken bij het spel. „De manier waarop ik mij beweeg, waarop ik de

toetsen indruk, heeft invloed op het spel, zo leerde ik."

Het eerste bezoek aan Bouvard was overigens een schok voor Visser. „Ik had een programma van drie kwartier ingestudeerd. Na afloop zei Bouvard tegen me: 'En de volgende keer speel je deze literatuur uit je hoofd.'" Uit het hoofd! Visser had nog nooit een noot uit het hoofd gespeeld... „Tjong, dat maakt het leven een stuk minder prettig", reageerde Theo Jellema, toen Visser hem na zijn reis naar Toulouse op de hoogte stelde. Maar hij liet zich niet

uit het veld slaan. „Ik heb me twee jaar lang suf gestudeerd." Langzamerhand ontdekte hij wat een enorme vrijheid deze manier van spelen met zich mee bracht. Vorig jaar kwam de ommezwaai. „Ik speelde een symfonie van Vierne, kende hem voor 75 procent uit het hoofd. Tjoh, bedacht ik me plotseling. Dit is veel leuker. Ik hoefde me niet meer bezig te houden met gedachten als: 'o, die hand moet zo staan, anders kom ik niet uit.'"

Een leuke bijkomstigheid was dat Visser technisch ook beter begon te spelen. „Dit klinkt veel vrijer, Carl', zei een vriend van me, toen ik hem op een dag meeloodste naar de kerk in Oldemarkt. „Je speelt veel ontspannender dan een jaar geleden."

Of 'ie nog op die opmerking van Jellema is teruggekomen? Hij lacht. „Jazeker. Het werkt echt. 'Je moet toch eens proberen om uit je hoofd te spelen', heb ik laatst tegen hem gezegd.

Visser ontdekte dat het uit het hoofd spelen hem ook een enorm gevoel van veiligheid gaf. „Over elke noot heb ik nagedacht, qua beweging, qua intensiteit, qua timing, qua dynamiek. Niks zit me meer in de weg om me over te geven aan het spel. Ik bent niet meer bezig met het vertalen van noten, maar kan gewoon muziek maken."

Of 'ie de muziek daardoor ook meer beleeft. Het blijft even stil. „Ja, ik denk zeker dat dat zo is. Ik wil met ieder stuk een verhaal neerzetten; er een feestje van maken." En als dat niet lukt? „Nou, dan kun je behoorlijk depressief zijn", lacht Visser. „Dat gebeurt dus als mijn spel niet voldoet aan hoe ik het vooraf in gedachten had."

Stoffig

Twee keer per maand reist Carl Visser op zondagmorgen vanuit Oldemarkt naar de kerk in Reduzum, waar hij ook organist is. Tegen een uur of acht kun je hem al horen spelen: orgelliteratuur oftewel orgelmuziek van grote componisten. Tijdens de dienst ondersteunt hij de gemeentezang, maar na de preek pakt 'ie altijd even uit. „Na de preek is er stevast drie à vier minuten ruimte voor orgelspel. Dan vind ik het prachtig om mooie dingen op het orgel te doen." Dat er 's zondags maar tien à vijftien mensen in de banken zitten, deert hem niet. „Ik heb dankbaar publiek en het orgel is zo ongelooflijk mooi. Ik heb er graag een ritje naar Reduzum voor over."

Zijn enthousiasme voor het instrument steekt hij niet onder stoelen of banken. Met een orgeltje op een aan-

hangwagen toerde hij de afgelopen maanden door Drenthe, op bezoek bij basisscholen.

Carl Visser heeft niks met het stoffig imago van het orgel. „Kijk, er zijn mensen die heel stoffig orgel kunnen spelen. Daar word ik ook echt niet vrolijk van." Het orgel wordt helaas in eerste instantie verbonden met religieuze diensten en begeelden, omdat het instrument toevallig in een kerk staat. Maar dat is misleidend. „Het zijn vaak amateurs die in kerkdiensten netjes hun partijen spelen. Maar daarmee is het orgel als instrument nog niet uitgespeeld. Je kunt er zoveel meer mee dan begeelden en religieuze muziek maken. Heel veel mensen weten gewoon niet wat echt orgelspel is."

Het eindexamen van Visser vindt niet in een kerk plaats, wat meestal gebeurt, maar in de concertzaal van Muziekcentrum Enschede. Dat heeft te maken met het orgel dat daar staat. „Het eindexamen is helemaal in de stijl van de Franse romantiek. Die muziek komt het beste tot zijn recht als je op een orgel speelt dat is gebouwd volgens het Franse principe." Voor ingewijden: orgels met het typische Franse register, waarbij de algehele achtvoet die kenmerkende dikke wolige klank heeft.

Maar er is ook een andere reden dat het eindexamen in een concertzaal plaatsvindt. „Gewoon om te laten zien dat orgel en kerk niet onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn." Dat kun je een vorm van statement noemen, lacht Visser. „Een reactie op de opmerking 'Speel je orgel? O, dan ben je zeker heel christelijk.' Want dat ben ik toevallig wel, maar dat heeft niets met orgels te maken."

De voorbereidingen zijn inmiddels in volle gang. Niet alleen muzikaal, ook organisatorisch moesten voor de compositie van Poulenc de puntjes op de i gezet worden. Visser vroeg één voor één aan medestudenten en oudstudenten om mee te werken aan zijn examenproject. Het lukte wonderwel om een gelegenheidsorkest te formen. En zo reist volgende week een dertigtal studenten een paar dagen lang van Zwolle naar Enschede en weer terug om te oefenen voor Visser zijn examen op donderdag 19 juni. Met de trein. „Leve de ov-jaarkaart", grijnst Visser. Hij is zijn medestudenten erg dankbaar. „Dat weten ze nog niet, maar dat ga ik ze wel zeggen!"

Het eindexamen van Carl Visser op 19 juni is vrij toegankelijk. Het examen begint om 14.30 uur en vindt plaats in het Muziekcentrum te Enschede. Voor meer informatie: www.carlvisser.nl.

Carl Visser bij het orgel in de kerk van Oldemarkt. Hij studeert af op een orgelconcert van Francis Poulenc, een compositie voor orgel, strijkorkest en pauken. „Een waanzinnig mooi stuk." Foto: Frans Andringa